

ferent subject matter, subject of agreement, different purpose of concluding an agreement, different from each other liabilities for non-compliance with terms of agreement, disputes on concluding, amending and termination of Funeral Services Agreement and Ordering Agreement for Funeral Organization and Ceremony, jurisdiction of different courts according to economic and civil proceedings.

Definition and features of Funeral Services Agreement are given herein.

Key words: funeral, ritual service, Funeral Services Agreement, Ordering Agreement for Funeral Organization and Ceremony.

УДК 347.94 (477)

Д. В. ШКРЕБЕЦЬ

Дмитро Васильович Шкребець, кандидат юридичних наук, доцент Київського університету права НАН України

ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКАЗІВ ЯК ЕТАП ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Дослідження доказів у цивільному процесі є одним із важливих етапів процесу доказування, оскільки у його рамках відбувається зняття доказової інформації з його носія суб'єктами пізнання. Правильність вилучення такої інформації забезпечуватиме її адекватне сприйняття, а відтак, обґрунтоване вирішення цивільної справи. Ось чому дослідження даного етапу процесу доказування спрямовано на розв'язання не тільки теоретичних, а й практичних завдань, які стоять перед наукою цивільного процесу.

Сутність дослідження доказів у цивільному процесі вивчали такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як О. В. Баулін, С. С. Бичкова, А. Г. Коваленко, М. В. Колосова, В. В. Молчанов, І. В. Решетнікова, П. Г. Тимченко, М. К. Треушніков, В. П. Феннич, Д. Г. Фільченко, С. Я. Фурса, Т. В. Цюра, Д. М. Чечот, М. Й. Штефан та ін.

Мета даної статті – аналіз специфіки дослідження доказів як етапу процесу доказування у цивільному судочинстві.

Дослідження доказів як етапу процесу доказування, незважаючи на існування численних та самобутніх процесуальних дій, які у його межах вчиняються, доволі часто у теорії цивільного процесу ідентифікують із поняттям оцінки доказів¹. Окремі науковці, розмежовуючи дослідження та оцінку доказів, багато елементів оцінки доказів (належність, допустимість, достовірність) розцінюють як дослідження доказів з точки зору теорії цивільного процесу².

Проте дослідження та оцінку доказів усе ж таки варто розмежовувати, хоча вказані вище факти тільки підтверджують те, наскільки всі етапи процесу доказування між собою взаємопов'язані, що навіть буває важко визначитися з тим, до якого етапу можна зарахувати ту чи іншу дію суду та учасників цивільного процесу.

Дослідження судового доказу – це його безпосереднє сприйняття, тобто вивчення судом інформації про факти, яка вилучається з доказів³.

Суд та інші суб'єкти доказування не можуть приступити до дослідження доказів, поки вони їх не виявлять та не зберуть. Ось чому етап дослідження доказів слідує відразу за етапом збору доказів. Як зазначають науковці, на цьому етапі процесу судового доказування переплітаються логічні, емпіричні та процесуальні операції. Хоча слід зауважити, що весь процес судового доказування характеризується здійсненням розумової та процесуальної діяльності, а тому етап дослідження судових доказів не є винятком.

За своєю суттю дослідження доказів полягає у безпосередньому вилученні суб'єктами доказування доказової інформації з джерел доказування. З метою забезпечення обґрунтованості та законності судового рішення, вилучення доказової інформації взято у суворі процесуальні рамки та відбувається у заздалегідь визначеній послідовності.

Суворе дотримання процесуальної процедури при дослідженні судових доказів має глибокий сенс: воно покликане гарантувати отримання якісного доказового матеріалу, на підставі якого не тільки сторони, а й суд може дійти безпомилкових висновків про існування чи відсутність фактів у справі, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну та припинення прав і обов'язків⁴.

Річ у тому, що сторони задовго до суду, а позивач – навіть до початку цивільної справи здійснюють фактичне дослідження доказів, оскільки вони ознайомлюються з тими джерелами доказування, що у них уже є. Сам суд, як суб'єкт доказування, ознайомлюється з доказовим матеріалом у міру його надходження до цивільної справи з дотриманням не тільки ним, але й усіма іншими суб'єктами доказування встановленої процедури вилучення доказової інформації. Проте навіть якщо сторони ознайомлюються з доказами задовго до суду та навіть до порушення цивільної справи, це не означає, що їхня поведінка не регламентується правом. Можливо, вона не регламентується безпосередньо нормами цивільного процесуального права, але має

бути визначена нормами інших галузей права. Наприклад, особа для вирішення майбутньої заяви про встановлення факту, який має юридичне значення (факту участі в бойових діях для надання пільг ветеранів війни), може за встановленою процедурою звернутися до певної архівної установи для отримання та ознайомлення з текстом відповідного документа, який підтверджуватиме її зарахування до військового формування. У ряді випадків докази до початку їх дослідження при розгляді справи по суті можуть бути досліджені, якщо їх регламентуватиме цивільне процесуальне законодавство України. Ось чому на основі судових доказів, тобто таких, які вже офіційно залучені до цивільного процесу, можуть здійснюватися декілька правових досліджень, але принаймні одне має бути виключно цивільним процесуальним, інакше посилатися на нього в рішенні не можна.

Оскільки дослідження кожного виду засобу доказування має свою специфіку (наприклад, допит малолітнього свідка та огляд речових доказів), то у законі чітко визначено як процедуру дослідження, так і послідовність дослідження того чи іншого засобу доказування.

Важливе значення для розуміння дослідження як етапу процесу доказування має усвідомлення змісту того чи іншого способу дослідження доказів та його нормативне вираження у положеннях цивільного процесуального законодавства.

Спосіб дослідження – це ті процесуальні дії, за допомогою яких докази стають доступними для безпосереднього їх сприйняття в судовому засіданні судом та особами, які беруть участь у розгляді справи⁵. Тут варто додати, що спосіб дослідження доказів обумовлений тим джерелом доказування, де зафіксовано доказову інформацію.

Дослідження доказів у суді першої інстанції за правилами цивільної процесуальної форми може бути попереднє та остаточне. Попереднє дослідження судових доказів проводиться з метою здійснення попередньої оцінки доказів на предмет їх належності та допустимості до цивільної справи⁶. Причому процедура попереднього дослідження кардинально відрізняється від процедури кінцевого дослідження: може проводитися без осіб, які беруть участь у справі, не в залі судового засідання, негласно, презюмуватися тощо.

Згідно з положеннями чинного Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) виділяють наступні способи дослідження доказів: а) пояснення осіб, які беруть участь у розгляді справи (ст. 176 ЦПК України); б) допит свідків (ст. 180 ЦПК України) та експертів (частина третя ст. 189 ЦПК України); в) оголошення показань свідків (ст. 183 ЦПК України), оголошення письмових доказів (ст.ст. 185, 186 ЦПК України), оголошення протоколу огляду речових доказів (частина друга ст. 187 ЦПК України), оголошення висновку експерта (частина перша ст. 189 ЦПК); г) огляд речових доказів (ст. 187 ЦПК); д) відтворення аудіозапису та демонстрація відеозапису (ст. 188 ЦПК).

Усі вказані способи дослідження, як було зазначено вище, вчиняються у певній послідовності, яка залежить від виду засобу доказування, що вивчається. Зокрема, у першу чергу, завжди досліджують пояснення осіб, які беруть участь у справі, серед яких виділяють сторони, оскільки дані суб'єкти найкраще за всіх знають умови розвитку відносин між сторонами. Сторони суду та інші суб'єкти доказування можуть дати свого роду найбільш повну інформацію, визнати чи заперечити окремі факти. Ось чому суд ніколи не може розпочати дослідження інших доказів, не дослідивши спочатку пояснення осіб, які беруть участь у справі. Далі суд, керуючись ст. 177 ЦПК України, зважаючи на прохання осіб, які беруть участь у справі, та зміст спірних правовідносин, визначає «порядок дослідження» інших доказів. Хоча для більшої точності доцільно було б вказати у законі не «порядок», а «черговість». Якщо немає ніяких побажань з боку осіб, які беруть участь у справі, то має місце так звана «законна послідовність» дослідження доказів, обумовлена послідовністю вчинення процесуальних дій із дослідження доказів відповідно до положень глави 4 розділу III ЦПК України (спочатку допит свідків, потім оголошення письмових та огляд (відтворення, демонстрація) речових доказів, відтак – дослідження висновку експерта).

Дослідження доказів здебільшого здійснюється у залі судового засідання. Дане правило передбачене для того, щоб велася чітка технічна фіксація процесу дослідження судових доказів і суб'єкти доказування мали можливість отримати точну інформацію за результатами проведеного дослідження. Наприклад, на сьогодні покази свідків дослівно у журнал судового засідання не записуються, а тому сторона справи, вищестояща інстанція та інші матимуть можливість ознайомитися із показами свідка, прослухавши технічний запис цивільної справи, в якому фіксуються покази, які дає свідок.

Із загального правила дослідження доказів у залі судового засідання є низка винятків. Зокрема, допускається огляд доказів за їх місцем знаходження, якщо їх неможливо доставити до суду, та допит свідка не у залі суду, якщо в нього немає можливості з'явитися до суду (ст.ст. 140, 183 ЦПК України).

Усі етапи процесу судового доказування між собою нерозривно взаємопов'язані. Така взаємодія передбачає, що група процесуальних дій, якими вичерпується проходження через той чи інший етап доказування, не тільки створює умови для переходу до іншого етапу, а й обумовлює можливість його здійснення. Якщо говорити про етап дослідження доказів, безпосередньо обумовлений тим, що мало місце зібрання доказів, то він створює важливі передумови для їх оцінювання. Сказане прямо впливає із положень цивільного процесуального законодавства України. Зокрема, за ст. 212 ЦПК України оцінка доказів має ґрунтуватися на таких засадах, як всебічне, повне, об'єктивне та безпосереднє дослідження доказів. Таким чином, нормативно визначені ті критерії, якими має керуватися суд, що розглядає цивільну справу, при організації дослідження доказів у судовому засіданні. Вказані критерії варто розглянути детальніше, що допоможе нам зрозуміти специфіку та особливості такого етапу процесу доказування, як дослідження доказів.

Всебічність дослідження доказів обумовлена тим, що суд повинен у цивільній справі дослідити докази, подані як позивачем, так і відповідачем або іншими особами, які беруть участь у справі на користь однієї чи другої сторони справи. Всі докази, що надходять до справи, так чи інакше направлені на підтвердження матеріально-правових чи процесуальних вимог позивача або заперечень відповідача. Всебічність дослідження доказів означає те, що суд враховує аргументи всіх осіб, що беруть участь у справі, дослідження та подальшу оцінку доказів проводить не з позиції однієї зі сторін, а з позиції незалежного арбітра. Відсутність заінтересованості в результаті даної справи дає можливість суду розглядати докази всебічно. Якщо представники сторін діють у рамках своїх правових позицій і досліджують докази відповідно до своїх вимог або заперечень, то суд, будучи незаінтересованим у результаті суперечки, усебічно досліджує як докази позивача, так і докази відповідача⁷.

Так, наприклад 15 липня 2015 р. Колегія суддів судової палати з цивільних справ Апеляційного суду м. Києва, розглянувши у відкритому судовому засіданні в м. Києві клопотання ОСОБА_1 в інтересах ОСОБА_2 про призначення почеркознавчої експертизи за апеляційною скаргою ОСОБА_3 на рішення Деснянського районного суду м. Києва від 3 лютого 2015 р. у справі за первісним позовом ОСОБА_2 до ОСОБА_3, треті особи: ОСОБА_4, ОСОБА_5, державний нотаріус Жашківської Державної нотаріальної контори Черкаської області Ігор Миколайович Кравчук про визнання недійсної довіреності, договору купівлі-продажу, визнання права власності та за зустрічним позовом ОСОБА_3 до ОСОБА_2 про витребування майна з чужого незаконного володіння та визнання права власності встановила, що у березні 2014 р. ОСОБА_2 звернувся до суду з позовом до ОСОБА_3, треті особи: ОСОБА_4, ОСОБА_5 з урахуванням уточнених позовних вимог у судовому засіданні просив визнати недійсною довіреність, посвідчену 4 вересня 2013 р. державним нотаріусом Жашківської державної нотаріальної контори Черкаської області І. М. Кравчуком, зареєстровану в реєстрі за № 1-640; визнати недійсним договір купівлі-продажу автомобіля марки Mercedes-Benz С 200, 2004 р. випуску, шасі № НОМЕР_1, укладеного між ОСОБА_5 та ОСОБА_3; визнати за позивачем право приватної власності на вказаний автомобіль та стягнути з ОСОБА_3 на його користь судові витрати в розмірі 1 000 грн.

У серпні 2014 р. ОСОБА_3 звернулася до суду із зустрічним позовом до ОСОБА_2 про витребування з незаконного володіння відповідача автомобіль марки Mercedes-Benz С 200, 2004 р. випуску, шасі № НОМЕР_1 та визнати за нею право власності на вказаний автомобіль. Рішенням Деснянського районного суду м. Києва від 3 лютого 2015 р. первісний позов задоволено. Визнано недійсною довіреність, посвідчену 4 вересня 2013 р. державним нотаріусом Жашківської державної нотаріальної контори Черкаської області І. М. Кравчуком, зареєстровану в реєстрі за № 1-640. Визнано недійсним договір купівлі-продажу автомобіля марки Mercedes-Benz С 200, 2004 р. випуску, шасі № НОМЕР_1 укладеного між ОСОБА_5 та ОСОБА_3. Стягнуто з ОСОБА_3 на користь ОСОБА_2 судові витрати в розмірі 1 000 грн. У задоволенні зустрічного позову ОСОБА_3 відмовлено.

Тоді ОСОБА_3 звернулася з апеляційною скаргою на вказане рішення.

У процесі апеляційного розгляду справи ОСОБА_1 в інтересах ОСОБА_2 подав письмове клопотання про призначення у справі судової почеркознавчої експертизи, на вирішення якої просив поставити питання: чи було виконано підпис та рукописний напис «ОСОБА_2.» в довіреності від 4 вересня 2013 р., посвідченої Державним нотаріусом Жашківської Державної нотаріальної контори Черкаської області? Представник відповідача проти призначення і проведення експертизи не заперечував. Колегія суддів дійшла висновку про задоволення заявленого клопотання з наступних підстав.

В обґрунтування вимог про визнання довіреності від 4 вересня 2013 р., посвідченої Державним нотаріусом Жашківської Державної нотаріальної контори Черкаської області І. М. Кравчуком за реєстровим № 1-640 недійсним позивач посилався на те, що її не підписував та повноважень на зняття з обліку та продажу автомобіля марки Mercedes-Benz С 200 2004 р. випуску, шасі № НОМЕР_1, державний номерний знак НОМЕР_2 не надавав, а отже, договір купівлі-продажу автомобіля був укладений за відсутності його волевиявлення.

Відповідно до ч. 1 ст. 143 ЦПК України, для з'ясування обставин, що мають значення для справи і потребують спеціальних знань у галузі науки, мистецтва, техніки, ремесла тощо, суд призначає експертизу за заявою осіб, які беруть участь у справі.

Враховуючи наведене, а також виходячи з положень ст. ст. 10, 11 ЦПК України, якими визначені основоположні принципи цивільного судочинства – змагальність і диспозитивність та, що для вирішення питання належності підпису ОСОБА_2 в довіреності на ім'я ОСОБА_4 від 4 вересня 2013 р. йому самому чи іншій особі (для вирішення справи по суті) необхідні спеціальні знання експертів, колегія суддів вважає необхідним у порядку ч. 2 ст. 303 ЦПК України задовольнити клопотання представника ОСОБА_2 про призначення у справі почеркознавчої експертизи.

У розпорядження експерту надати наступні документи, які містять зразки почерку та підпису ОСОБА_2; фотокопію довіреності від 4 вересня 2013 р., посвідченої Державним нотаріусом Жашківської Державної нотаріальної контори Черкаської області І. М. Кравчуком, вільні зразки – фотокопію паспорта ОСОБА_2, заяву, трудову книжку ОСОБА_2, експериментальні зразки підпису ОСОБА_2 (т. 2, а. с. 110) та рукописний напис «ОСОБА_2.» відібрані в судовому засіданні в положенні «сидячи» та «стоячи» на 20 аркушах.

Керуючись ст.ст. 143, 144, 304 ЦПК України, колегія суддів ухвалила клопотання ОСОБА_1 в інтересах ОСОБА_2 про призначення почеркознавчої експертизи задовольнити. Призначити у справі судову почеркознавчу експертизу, на вирішення якої поставити питання: чи виконані підпис та рукописний запис «ОСОБА_2.»

в графі «Підпис» у довіреності від 4 вересня 2013 р., виданій Жашківською нотаріальною конторою в Черкаській області вчиняти будь-які угоди щодо розпорядження та експлуатації транспортного засобу, а саме: автомобіля марки Mercedes-Benz С 200 2004 р. випуску, шасі № НОМЕР_1, державний номерний знак НОМЕР_2 самим ОСОБА_2 чи іншою особою. Проведення експертизи доручити експертам Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Оплату витрат, пов'язаних з проведенням експертизи, покласти на ОСОБА_2. Проведення у справі зупинити на час проведення експертизи.

Повне дослідження судом доказів означає отримання в такому обсязі доказового матеріалу, який був би достатнім для здійснення правильного висновку щодо наявності чи відсутності тих чи інших обставин цивільної справи. Повне дослідження доказів припускає наявність доказів, достатніх для висновків суду у справі, і оцінку всієї сукупності наявних у справі доказів. Для забезпечення повноти дослідження доказів суд повинен вивчити всі належні й допустимі докази. При цьому суд має право запропонувати особам, що беруть участь у справі, надати додаткові докази, якщо визнає неможливим розглянути справу на підставі доказів, наявних у справі. Повним має бути і аналіз усіх доказів.

Об'єктивність дослідження доказів означає відсутність заінтересованості суду в справі, що розглядається, відсутність упередженості при оцінці доказів. Гарантією об'єктивного дослідження доказів є можливість здійснення відводу судді. Право на відвід за своїм спрямуванням направлено на розв'язання поточних, але не менш важливих завдань, які виникають у ході слухання цивільної справи – формування такого складу суду та осіб, які сприятимуть суду у вирішенні цивільної справи, що має забезпечити винесення законного та обгрунтованого рішення. Право на відвід слід розглядати з погляду процесуально-правових гарантій, якими наділяються особи, які беруть участь у розгляді цивільної справи, зокрема сторони цивільного процесу. Можливість корегування складу суду та впливу на інших суб'єктів цивільного процесу через механізм відводу гарантує сторонам, як найбільш заінтересованим учасникам цивільного процесу, та іншим особам, які беруть участь у цивільній справі, право на судовий захист⁸.

Всебічність, повнота та об'єктивність дослідження доказів є складовими засадами не тільки процесуальних дій на етапі дослідження доказів, а й використовуються при вирішенні інших правових питань у справі. Щодо безпосередності дослідження доказів, то її можна вважати інституційним принципом доказового права, який матиме практичне значення при здійсненні виключно дослідження доказів. Як зауважив свого часу Г. М. Едельман, безпосередність – це закріплені законом правила, які встановлюють спосіб сприйняття судом доказів у справі⁹. Щоправда, побутує думка, що безпосередність виходить за межі дослідження доказів, оскільки вона розповсюджується на все судове засідання¹⁰. Але тут маємо звичайну помилку, спричинену неправильним зіставленням етапу дослідження доказів у процесі судового доказування зі стадією судового розгляду справи. Ось чому за межі дослідження доказів принцип безпосередності не виходить.

Принцип безпосередності при дослідженні доказів впливає на специфіку вилучення доказової інформації в судовому засіданні, яка в подальшому оцінюватиметься. І хоча, як зазначали окремі науковці, безпосередне дослідження доказів може бути причиною затягування розгляду цивільної справи¹¹, наслідки від такого способу дослідження доказів для обгрунтування рішення чи ухвали суду очевидні.

Відповідно до принципу безпосередності дослідження судових доказів суд повинен мати реальну можливість особисто ознайомитися з доказами, які є в цивільній справі. Деякі науковці вважають, що за змістом принципу безпосередності виключно суд повинен здійснювати особисте ознайомлення із доказами. Наразі безпосередність полягає у тому, що особи, які беруть участь у справі, повинні мати реальну можливість особисто ознайомлюватися з усіма доказами та брати участь в їх дослідженні¹². Ось чому в першому розділі наведено таку ознаку суб'єкта доказування, як обов'язкова участь у всіх етапах процесу доказування. На сторін цивільної справи покладається обов'язок подавати докази у цивільну справу (частина перша ст. 60 ЦПК України). Для того щоб його виконати, наприклад, шляхом подання письмових доказів у формі додатків до позовної заяви, необхідно здійснити, як мінімум, попередню оцінку доказу на факт його належності та допустимості. Зробити попередню оцінку без здійснення попереднього дослідження доказу (в даному разі – читання тексту документа) неможливо. При чому, як було зазначено вище, попереднє дослідження можна здійснити і за правилами цивільної процесуальної процедури (наприклад, ознайомивши осіб, які беруть участь у справі, з матеріалами цивільної справи, зробивши з неї виписки та копії документів). Ось чому повністю не можна погодитися з висновком про те, що особи, які беруть участь у справі, мають право, а не обов'язок досліджувати докази¹³. З формальної точки зору на сторін покладається обов'язок явки у судові засідання (ст. 169 ЦПК України), де відбувається дослідження доказів. Таким чином, опосередковано можна вказати, що сторони зобов'язані брати участь у дослідженні доказів. Але приватноправовий характер цивільних справ не дає можливості при порушенні цього обов'язку здійснити примусовий привід сторін у справу: матимуть місце зовсім інші процесуальні наслідки. Крім того, покладання на сторін обов'язку доказування змушує їх здійснювати дослідження доказів, інакше доказування з їхнього боку буде ускладнено.

Поряд із суб'єктами доказування важливу роль при дослідженні доказів під час їх особистого ознайомлення відіграватиме спеціаліст, який повинен надавати допомогу вказаним вище суб'єктам. Зокрема, відповідно до п. 29 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» під час дослідження доказів суд, залучивши спеціаліста до участі у справі, може скористатися його усними консультаціями або письмовими роз'ясненнями (висновками) для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо)¹⁴.

Важливість етапу дослідження доказів для їх оцінки полягає ще й у тому, що забезпечується формування внутрішнього переконання суддів одразу з моменту надходження справи до суду і прийняття доказів. На етапі дослідження доказів, при детальному аналізі кожного з них, у суду є можливість оцінити докази у своїй сукупності та порівняти їх¹⁵.

Отже, етап дослідження доказів у процесі доказування в цивільному судочинстві спрямовано на безпосереднє вилучення доказової інформації із джерел доказування суб'єктами доказування. Він здійснюється на таких засадах, як всебічність, повнота, об'єктивність та безпосередність, з яких тільки безпосередність може бути визнана як інституційний принцип, що проявляє свою дію виключно на етапі дослідження доказів.

¹ Коваленко А. Г. Институт доказывания в гражданском и арбитражном судопроизводстве / А. Г. Коваленко. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : НОРМА, 2004. – 251 с.

² Нечитайло О. Соціально-правова природа інституту присяжних у наукових поглядах професора О. Ф. Кістяківського / О. Нечитайло // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2008. – № 79. – С. 14.

³ Белкин А. Р. Теория доказывания в уголовном судопроизводстве / А. Р. Белкин. – М. : Норма, 2007. – 528 с.

⁴ Феннич В. П. Цивільний процес : Конспект лекцій : навч. посіб. / В. П. Феннич. – Ужгород : Вид-во Закарпатського державного університету, 2005. – Ч. 1. – 130 с.

⁵ Треушников М. К. Судебные доказательства / М. К. Треушников. – М. : Издательский дом «Городец», 2004. – 272 с.

⁶ Баулин О. В. Доказательства и доказывание в гражданском судопроизводстве / О. В. Баулин, Д. Г. Фильченко ; под общ. ред. О. В. Баулина. – Воронеж : Изд-во Воронежского государственного университета, 2006. – 264 с.

⁷ Лельчицкий К. И. Проблема оценки доказательств в гражданском процессе : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 / Лельчицкий Кирилл Игоревич. – Тверь, 2008. – 160 с.

⁸ Петрик В. В. Поняття та сутність права на відвід у цивільному процесі / В. В. Петрик // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 531–536 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2012_3/12pvvvcpr.pdf

⁹ Цивільний процес України: академічний курс : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] ; за ред. С. Я. Фурси. – К. : Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2009. – С. 76.

¹⁰ Гражданский процесс : учеб. / Д. Б. Абушенко, В. П. Воложанин, С. К. Загайнова и др. ; отв. ред. проф. В. В. Ярков. – [5-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Волтерс Клувер, 2004. – 720 с.

¹¹ Колосова М. В. Принцип непосредственности гражданского процессуального права : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 / Колосова Марина Вячеславовна. – Саратов, 2004. – 173 с.

¹² Воронов А. Ф. Принципы гражданского процесса : прошлое, настоящее, будущее / А. Ф. Воронов. – М. : Издательский Дом «Городец», 2009. – 496 с.

¹³ Тимченко Г. П. Безпосередність судового розгляду як принцип судочинства України / П. Г. Тимченко // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 190–193.

¹⁴ Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції : постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 12 червня 2009 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-09>

¹⁵ Леонтьев С. А. Процесс формирования внутреннего убеждения у судьи / С. А. Леонтьев // Адвокат. – 2010. – № 7. – С. 21–26.

Резюме

Шкребець Д. В. Дослідження доказів як етап процесу доказування в цивільному судочинстві.

У даній статті автор розкриває поняття, способи та засади дослідження доказів як етапу процесу доказування у цивільному судочинстві. Крім того, аналізує особливості попереднього дослідження доказів у цивільній справі та коло суб'єктів дослідження доказів.

Ключові слова: цивільне судочинство, процес доказування, дослідження доказів.

Резюме

Шкребець Д. В. Исследование доказательств как этап процесса доказывания в гражданском судопроизводстве.

В данной статье автор раскрывает понятие, способы и принципы исследования доказательств как этапа процесса доказывания в гражданском судопроизводстве. Кроме того, анализирует особенность предварительного исследования доказательств по гражданскому делу и круг субъектов исследования доказательств.

Ключевые слова: гражданское судопроизводство, процесс доказывания, исследование доказательств.

Summary

Shkrebet D. research evidence as a stage of the process of proof in Civil Proceedings.

In this article the author reveals the notion, methods and principles of research evidence as a stage of the process of proof in civil proceedings. Moreover, feature of the previous research evidence in a civil case and the range of subjects research evidence are analyzed.

Key words: civil proceedings, process of proof, research evidence.